L. 7. Rok 1884.

# DZIENNIK ROZPORZĄDZEŃ

## dla stoł. król. miasta Krakowa.

Przedpłatę roczną zła. 1, składać można w biurach Komisarzy obwodowych. Właściciele domów w Krakowie otrzymują dziennik rozporządzeń bezpłatnie.

### Rada miasta.

**Posiedzenie z d. 3. lipca 1884 r.**

Przewodniczący: Dr. Weigel Prezydent miasta.
Obecnych Radców m. 38.
Nieobecności na posiedzeniu nieusprawiedliwili r. m.: Chęciński, Goldgard, Pszorn, Dr. Straszewski, Wątorski.

Przyjęto do wiadomości i odesłano do właściwych sekcyj:

1. Pismo reprezentacyi miasta Lwowa upraszające o oznajmienie, czy Rada miasta Krakowa nie zechce się przyłączyć do postanowienia tamtejszego, domagania się, choćby drogą zażalenia przed Trybunałem państwowym, należytego przeprowadzenia ustawy, względem stosunkowego zwrotu wydatków na stały kwaterunek wojska.
2. Prośbę p. Schmida Ciążyńskiego o uwiadomienie go, czy i kiedy zapadnie uchwała w sprawie przejścia zbiorów jego na rzecz Muzeum narodowego.
3. Doniesienie Izby handlowo-przemysłowej, iż na urządzenie wystawy Krajowej w roku 1885, uchwaliła wstawić w budżet kwotę 1500 Zła. z zaproszeniem do współudziału i uchwalenia subwencyi na cel wystawy.

Udzielono urlopy r. m.: Birnbaumowi Judzie, Johnowi Juliuszowi, Mendelsburgowi Albertowi, Zarembie Karolowi.

Upoważniono pana Prezydenta miasta, aby wniósł niezwłocznie prośbę do c. k. Namiestnictwa o zezwolenie zbierania składek w Galicyi i Wielkiem Księstwie krakowskiem na pokrycie kosztów przewiezienia zwłok Adama Mickiewicza do Krakowa.

Zatwierdzono uchwałę Komisyi wodociągowej, asygnującą kwotę 1500 Zła. na dalsze koszta przedwstępne budowy wodociągów.

Upoważniono pana Prezydenta miąsta do czynienia wszelkich wydatków, w celu zarządzenia potrzebnych środków sanitarnych dla utrzymania dobrego stanu zdrowia w mieście.

Na wniosek sekcyi I. zmieniono uchwałę z dnia $^{3}/_{4}$ 1884 r., którą na wspólny grób weteranów z r. 1831 odstąpiono bezpłatnie na cmentarzu krakowskim grunt długości 3·5 a szerokości 5·50 metr. w ten sposób, że na grób rzeczony odstępuje się grunt za pomnikiem poległych w roku 1863 w powierzchni 34·22 metr. kwadr. bezpłatnie i z wolnością postawienia stałego pomnika.

Wydelegowano r. m. Dra Bochenka do Komitetu Mickiewiczowskiego, jako iniciatora sprowadzenia zwłok wieszcza.

Przedłożony przez Sekcyą IV projekt statutu dla Muzeum techniczno-przemysłowego Rada miasta uchwala; a zarazem upoważnia pana Prezydenta do asygnowania kwoty 1000 Zła. na urządzenie i pierwsze potrzeby szkoły rysunkowej, przy Muzeum techniczno-przemysłowem założyć się mającej i mianuje pana Jana Wdowiszewskiego architekta kustoszem Muzeum techniczno-przemysłowego, z pensyą roczną 600 Zła. poczynając od 1go Lipca 1884 r. (Statut Muzeum techniczno-przemysłowego zamieszcza się poniżej).

Nad prośbą pani Maryi Mayerberg nauczycielki robót kobiecych o podwyższenie płacy przeszła Rada m. do porządku dziennego; pomocnicy zaś nauczycielki przy kursie robót kobiecych pani Korneli Mayerberg podwyższono dotychczasową renumeracyę za naukę ko-

ronkarstwa z kwoty 120 Zła. do 300 Zła. rocznie, poczynając od 1 Stycznia 1884 roku.

Na wniosek komisyi przemysłowej Rada miasta uchwala:

1. Znosi się I, II i III kurs dotychczasowej szkoły rzemieślniczej a w ich miejsce utworzone zostają 4 trzechklasowe szkoły przygotowawcze przemysłowe, przy szkołach ludowych na placu św. Ducha, na Kleparzu, Smoleńsku i na Kazimierzu.
2. Zatwierdza się prowizorycznie na rok jeden przedłożony statut dla tychże szkół, z poleceniem przedłożenia go Radzie Szkolnej krajowej do zatwierdzenia.
3. Na dodatkowe koszta urządzenia tych 4. szkół przygotowawczych, tudzież dwóch ostatnich kursów dotychczasowej szkoły rzemieślniczej przeznacza się na r. b. 1500 Zła.
4. Szkoły te wchodzą w życie z dniem 8 Września 1884.
5. Uprasza się pana Prezydenta, aby celem otwarcia powyższych szkół w tymże czasie poczynił odpowiednie przygotowania.

---

**Posiedzenie nadzwyczajne z dnia 10. Lipca 1884 roku.**

Przewodniczący: Dr. Weigel Prezydent miasta.
Obecnych Radców m. 38.
Nieobecności na posiedzeniu nie usprawiedliwili: r. m. Chęciński, Pszorn, Wątorski, Dr. Wechsler.

Udzielono urlopy: r. m. Federowiczowi i Drowi Rettingerowi.

Upoważniono pana Prezydenta do asygnowania kwoty 2000 zła., wstawionej w tegoroczny budżet, jako składkę na obraz Matejki do Muzeum Narodowego.

Sprawę oszacowania wartości murów starego teatru odesłano do Komisyi teatralnej.

Przeznaczono kredyt w kwocie 2000 Zła. na uskutecznienie koniecznych przeróbek w sali radzieckiej z poleceniem, aby takowe były uskutecznione jak najprędzej, dopokąd Rada miasta z powodu licznych urlopów nie odbywa posiedzeń.

Zapewniono przyjęcie do gminy Stefanowi Żypowskiemu za opłatą taksy w kwocie 50 Zła., pod warunkiem uzyskania obywatelstwa austryackiego.

Na wniosek Sekcyi II. uchwalono:

1. Z administracyi funduszów miejskich, obrotowego i zakładowego, udziela się odpowiedzialnym urzędnikom kasy miejskiej absolutoryum.
2. Wzywa się Magistrat, pod odpowiedzialnością drugiego Vice Prezydenta i Naczelników odnośnych biór, aby ściąganiem należytości czynnych z większą gorliwością się zajmował w szczegolności zaś, aby kwoty wypłacone za utrzymanie dzieci przynależne do innych gmin z lat dawniejszych, jak również należytości od właścicieli domów za tabliczki nowego ponumerowania domów w jak najkrótszym czasie wyegzekwował.
3. Wzywa się Wydział rachunkowy, aby celem odpisania kwoty 1727 Zła. 50 ct., wydatkowanej tytułem awansu na przedwstępne roboty do zbudowania nowego zakładu gazowego, odpowiednie wnioski w jaknajkrótszym czasie Radzie miejskiej przedłożył.
4. Wzywa się Wydział rachunkowy, aby z końcem każdego roku dokonywał obliczenia kwoty przypadającej funduszowi emerytalnemu za nie obsadzone posady etatowe, a zarazem przeprowadzenia tej kwoty przez odnośne dzienniki dopilnował, tak aby w przyszłych zamknięciach rachunkowych z tego tytułu żadna zeległość wykazywaną nie była.
5. Wzywa się pana Prezydenta, aby polecił komu należy wypracowanie instrukcyi, co do załatwiania rachunków przedsiębiorców i dostawców, której główne zasady mają być następujące:

a) Każdy dostawca lub przedsiębiorca ma rachunek za przypadające mu wynagrodzenie złożyć w dzienniku podawczym Magistratu, a odbieranie podobnych rachunków przez poszczegolnych urzędników jest wzbronione.

b) Od daty wniesienia rachunku do dziennika podawczego ma być przedsiębiorcy w dniach 14, a tylko przy obszerniejszych rachunkach w dniach 21, wręczona asygnacya.

c) W razie przekroczenia tego terminu ma być na urzędnika, który zwłokę spowodował, nałożona kara pieniężna.

Przyjęto do wiadomości wyjaśnienie p. Prezydenta, że topiarnia łoju w rzeźni miejskiej jest już otwartą i funkcyonuje dobrze, a po sprawdzeniu ile w niej topić można łoju, Magistrat wystąpi z zakazem topienia łoju po domach.

Również przyjęto do wiadomości wyjaśnienie pana Prezydenta, że naprawa uszkodzonego powodzią wału

nad Wisłą i kanału w ulicy Dietla zarządzoną zostaje w porozumieniu z Sekcyą ekonomiczną.

Z udzielonej w 1881 r. Towarzystwu św. Wincentego à Paulo zaliczki w kwocie 500 Zła. na pożyczki ubogim rzemieślnikom Kazimierskim, nie spłaconą dotąd resztę w kwocie 200 Złr. postanowiono odpisać.

Zalikwidowaną kwotę 649 Złr. 68 ct., tytułem zwrotu kosztów podróży do Strassburga, w sprawie zakupna maszyn do pneumatycznego czyszczenia dołów, kloacznych, postanowiono wypłacić z kredytu przeznaczonego na zakładowe koszta tegoż czyszczenia.

---

# STATUT

## Muzeum techniczno-przemysłowego w Krakowie.

§. 1.

Celem Muzeum jest wpływać na podniesienie przemysłu w całej jego rozciągłości, ze szczególnem uwzględnieniem rękodzieł, w kierunku technicznym i artystycznym.

§. 2.

Do tego celu dążyć będzie Muzeum przez urządzenie odpowiednich:

a) zbioru okazów i wzorów,
b) biblioteki,
c) nauki rysunków i modelowania,
d) laboratoryum techniczno-chemicznego,
e) odlewarni,
f) wykładów,
g) publikacyi,
h) konkursów.

§. 3.

Zarówno zbiory jako też biblioteka otwarte będą stale do publicznego użytku; dlatego też połączoną z niemi będzie czytelnia i sala do kopiowania.

§. 4.

Obok zbiorów swoich urządzać będzie Muzeum:

a) wystawę stałą przedmiotów będacych własnością osób prywatnych lub korporacyj a użyczonych Muzeum na pewien czas.

b) wystawy specyalne.

§. 5.

Do nauki rysunku, zastósowanego do przemysłu i do nauki modelowania, istnieć będzie w Muzeum osobna szkoła prowadzona systematycznie.

§. 6.

Wykłady w Muzeum będą dwojakie:

a) systematyczne, przedewszystkiem dla technicznego uzupełnienia nauki rysunku i modelowania;

b) wolne, urządzane w miarę możności i potrzeby, czyto dla objaśnienia przedmiotów przez Muzeum wystawionych, czy też w bieżących sprawach techniczno-przemysłowych i przemysłowo-artystycznych.

§. 7.

Osobne przepisy określa urządzenie i porządek zakładów muzealnych wymienionych w §§. 2—6. z zachowaniem celu wskazanego im w §. 1. niniejszego statutu.

§. 8.

Muzeum jest instytucyą Gminy miasta Krakowa i stanowi jej niepodzielną własność z wyjątkiem przedmiotów, które w myśl §. 4. złożone w niem będą z zastrzeżeniem własności osób trzecich.

§. 9.

Zarząd Muzeum sprawuje Komitet muzealny i dyrektor.

§. 10.

**Do komitetu muzealnego wchodzą:**

a) Prezydent miasta a względnie Vice-prezydent jako przewodniczący;

b) czterech członków wybranych przez Radę miasta z jej grona;

c) delegat Izby handlowo-przemysłowej;

d) dyrektor Akademii sztuk pięknych lub jego delegat;

e) profesor historyi sztuki w Uniwersytecie Jagiellońskim;

f) delegat grona profesorów Akademii techniczno-przemysłowej;

g) trzech rękodzielników przez Komitet co trzy lata przybieranych;

h) dyrektor Muzeum techniczno-przemysłowego,

Kustosz Muzeum i kierownik szkoły rysunkowej muzealnej zasiadają w Komitecie z głosem doradczym.

§. 11.

**Komitet muzealny:**

a) wydaje przepisy wymienione w §. 7, określając w nich prawa i obowiązki dyrektora i innych urzędników muzealnych;

b) czuwa nad ich wykonaniem;

c) projektuje coroczny szczegółowy budżet dochodów i wydatków;

d) składa corocznie sprawozdanie z czynności swoich i wydatków;

e) przedstawia kandydatów na urzędników muzealnych.

§. 12.

Rada miasta jako najwyższa nad Muzeum władza:

a) uchwala budżet dochodów i wydatków Muzeum na podstawie wniosków Komitetu;

b) przyjmuje sprawozdanie z czynności i wydatków Muzeum złożone przez Komitet;

c) uchwala etat urzędników muzealnych i mianuje ich;

d) zmienia statut niniejszy, a w danym razie poleca Komitetowi zmienić wydane przez niego przepisy wykonawcze.

§. 13.

**Dochody Muzeum stanowią:**

a) kwota wyznaczona budżetem przez Radę miasta Krakowa;

b) Zasiłki z funduszów krajowego i państwowego;

c) odsetki od zapisów prywatnych, na rzecz Muzeum zdziałanych.

§. 14.

Dochody Muzeum złożone będą w kasie miejskiej, wypłatę ich asygnuje Prezydent miasta, na podstawie budżetu Muzeum i uchwał Komitetu, w granicach oznaczonych budżetem.

Wypłata kwoty przeznaczonéj na zbiory muzealne może nastąpić z góry do rąk dyrektora, na podstawie uchwały Komitetu.

---

## Instrukcya komisyi sanitarnej krakowskiej.

1. Komisya sanitarna jest ciałem doradczem i nadzorczem we wszystkich sprawach sanitarnych, do zakresu działania Gminy należących.
2. Przewodniczącym komisyi jest Prezydent miasta.
3. Komisya sanitarna składa się:
   a) z Radców miejskich lekarzy do sekcyi Vtej należących;
   b) z delegata wybieranego co rok przez Tow. lek. krakowskie;
   c) z pięciu członków poświęcających się pewnym zawodom mającym związek z policyą zdrowia, wybieranych na przedstawienie Sekcyi V. na trzy lata przez Radę miasta.
4. Prócz tego w przypadkach ważniejszych, n. p. w czasie epidemii, Prezydent m. na przedstawienie komisyi sanitarnej zaprosić może znawców szczegółowych, jako członków nadzwyczajnych komisyi, z głosem stanowczym. Udział ich w komisyi trwa tak długo, jak tego wymaga sprawa, do której powołani zostali.
5. W celu dawania wyjaśnień znajdować się winien na posiedzeniach komisyi z głosem doradczym Naczelnik Dep. V. Magistratu, lub jego zastępca, oraz Urząd lekarski, t. j. Fizyk miasta, lekarze obwodowi i weterynarz miejski.
6. Do ważności uchwał potrzeba obecności przynajmniej 5. członków zwyczajnych komisyi.
7. Wykonanie wniosków uchwalonych w komisyi większością głosów, o ile takowe opierają się na przepisach sanitarnych obowiązujących, zarządza Prezydent m., wnioski zaś, odnoszące się do ustanowienia nowych przepisów i rozporządzeń sanitarnych, przedstawia komisya Radzie miejskiej.
8. Wszystkie sprawy tyczące się zdrowia publicznego przestają od 1 Stycznia 1876 należeć do sekcyi V., a przydzielone zostają komisyi sanitarnej.
9. Wydział V. Magistratu zatrzymuje czynności biurowe komisyi sanitarnej.
10. Komisya sanitarna uchwali szczegółowy regulamin czynności i przedłoży takowy Radzie miasta do zatwierdzenia.

---

## Regulamin czynności stałej komisyi sanitarnej krakowskiej.

§. 1. Do zakresu działania stałej komisyi sanitarnej miasta Krakowa należy:

*a)* Zbadanie miejscowych wpływów dla zdrowia mieszkańców szkodliwych.

*b)* Przedstawianie Radzie miejskiej wniosków lub projektów do odpowiednich przepisów sanitarnych lub urządzeń mających na celu ochronę lub polepszenie ogólnego zdrowia mieszkańców.

*c)* Udzielanie opinii we wszystkich sprawach sanitarnych do zakresu działania Magistratu należących (§. 109 st. gm. lit. h. i, k, m, n).

*d)* Dawanie opinii o projektach do przepisów lub rozporządzeń przedstawianych Radzie miejskiej, a mających związek z pielęgnowaniem zdrowia mieszkańców tudzież udzielanie opinii o planach wszelkich robót publicznych przez gminę przedsiębranych, o ile takowe zostają w związku ze zdrowiem powszechnem.

*e)* Wypracowanie na zasadzie obowiązujących ustaw i rozporządzeń projektów do instrukcyj dla Magistratu, urzędników miejskiej służby zdrowia, lub innych urzędów miejskich, w przedmiocie czynności policyjno-lekarskich, należących do własnego zakresu działania gminy.

*f)* Kontrolowanie, według wskazówek Prezydenta miasta, czynności policyjno-lekarskich Magistratu, urzędników miejskiej służby zdrowia (oraz czynności innych wykonawczych organów w służbie gminy zostających), o ile te dotyczą zdrowia mieszkańców.

*g)* Przeglądanie sprawozdań miejskiego urzędu zdrowia.

§. 2.

W szczególności stała komisya sanitarna obraduje nad następującemi czynnościami własnego zakresu gminy, do których należą:

*a)* Sprawy utrzymania porządku i czystości placów, ulic, domów, mieszkań i miejsc zebrań publicznych.

*b)* Sprawy utrzymania w czystości i suchości podziemia, oraz urządzenia pomiarów wody gruntowej.

*c)* Sprawy ulepszenia i utrzymania wychodków prywatnych i publicznych, oraz należytego ich oczyszczania i odpowietrzania (desinfekcyi), dalej steków (kanałów), ścieków (rynsztoków), urządzenia brzegów wód płynących i osuszenia wód stojących.

*d)* Sprawy zaopatrzenia miasta w dobrą żywność i dobrą wodę do picia i do użytku gospodarczego.

*e)* Sprawy hygijeniczne urządzenia szkół, szpitalów, zakładów dobroczynnych i przytułków wszelkiego rodzaju zostających pod zarządem gminy.

*f)* Sprawy urządzenia kąpieli publicznych.

*g)* Sprawy higijenicznego urządzenia warsztatów i fabryk oraz polepszenia zdrowia klas robotniczych w ogóle.

*h)* Sprawy zakładania i utrzymywania izb przedpogrzebowych i cmentarzy.

*i)* Sprawy sanitarne tyczące się policyi żywności, napojów, towarów kolonialnych, materyałów aptecznych i leków tajnych będących przedmiotem handlu, w szczególności oględziny bydła i mięsa.

*k)* Obmyślanie sposobów prowadzenia wykazów podrzutków, głuchoniemych, obłąkanych i kretynów umieszczonych poza obrębem zakładów publicznych, a mieszkających w obrębie gminy. Dalej obradowanie nad zasadami opieki nad podrzutkami i sierotami.

*l)* Obmyślanie sposobów organizacyi i udzielania pomocy lekarskiej chorym ubogim i położnicom, oraz osobom w naglem niebezpieczeństwie życia zostającym.

*m)* Sprawy urządzenia targowisk na bydło i transportów bydła, urządzenia i utrzymywania składów padliny (ścierwisk).

*n)* Sprawy wszelkich robót publicznych przez gminę przedsiębranych, o ile takowe zostają w związku ze zdrowiem mieszkańców, a więc budowy gmachów publicznych, szkół, więzień, koszar, kanałów, wodociągów, studni publicznych, wodotrysków, kąpieli publicznych, targowisk, bazarów, rzezalni, wychodków publicznych, cmentarzy i t. d.

*o)* Przedstawianie Magistratowi opinii o kandydatach na urzędników służby zdrowia.

§. 3.

Stała komisya sanitarna w swoim zakresie działania, stawia wnioski w czynnościach policyjno-lekarskich do poruczonego zakresu Magistratu należących, jak np.:

*a)* Sprawy wykonywania nądzoru policyjno-lekarskiego nad prywatnemi zakładami leczniczemi, oraz sprawy wydawania pozwoleń na urządzenie takowych.

*b)* Sprawy udzielania pozwoleń na urządzania zakładów zdrowiu szkodliwych lub też uciążliwych dla mieszkańców miasta.

*c)* Sprawy wykonywania miejscowych środków ochronnych przeciw powstawaniu i szerzeniu się chorób epidemicznych.

*d)* Sprawy wykonywania pośmiertnych oględzin zwłok, sprawy wystawiania zwłok na widok publiczny i pogrzebów.

*e)* Sprawy wykonywania miejscowych środków ochronnych przeciw powstawaniu i szerzeniu się zarazy na bydło, tudzież rozmaitych chorób zwierząt domowych.

*f)* Sprawy wykonywania nadzoru nad składaniem padliny i warsztatami oprawców.

§. 4.

Posiedzenie zwyczajne stałej komisyi zwołuje Prezydent miasta przynajmniej raz w miesiąc. Nadzwyczajne posiedzenie zwoła On ile razy potrzebę tego uzna, lub też jeśli o to trzech stałych członków komisyi do niego się zgłosi.

§, 5.

Przewodniczący komisyi sanitarnej jest jéj organem zawiadującym i wykonawczym.

W szczególności przewodniczący:

*a)* zwołuje posiedzenia, przewodniczy obradom i układa porządek dzienny;

*b)* porucza pojedyńczym członkom pewne czynności i mianuje delegatów do szczególnych czynności.

*c)* wyznacza referentów do zdawania sprawy na posiedzeniach Rady miejskiej;

*d)* odbiera raporty od członków komisyi do specyalnych czynności delegowanych;

*e)* wprowadza uchwały i rozporządzenia komisyi w wykonanie.

§. 6.

Stałym referentem spraw przez Magistrat komisyi sanitarnej do dalszej czynności przedstawianych jest fizyk miasta lub jego zastępca. W wyjątkowych przypadkach może Prezydent do referowania spraw przed komisyą sanitarną przeznaczyć urzędnika.

Do prowadzenia protokółu obrad komisyi sanitarnej, wyznacza Prezydent jednego z lekarzy obwodowych, na ciąg roku jednego.

---

# INSTRUKCYA

dla

## KOMISARZY OBWODOWYCH

*głównie w czasie cholery,*

---

Doświadczenie uczy, że nieczystość, przepełnienie mieszkań i niedostatek, mianowicie brak odpowiedniej żywności, wielce wpływają na szerzenie się cholery.

1. Choroba ta najczęściej zaczyna się rozwolnieniem, czyli biegunką. Przypadki cholery bez poprzedniej biegunki są nader rzadkie.

2. Przebieg cholery jest bardzo szybki. Biegunka, tak zwana choleryna, trwa zwykle 2 do 3 dni, niekiedy tylko kilka godzin; nieukojona przechodzi w cholerę jawną, która często w przeciągu jednej doby, czasem nawet kilku godzin, śmiercią się kończy.

3. Podczas panującej epidemii każdą niezwykłą, u zdrowego człowieka pojawiającą się biegunkę, uważać należy za początek cholery; — ratunek przeto chorego już i w tym okresie choroby zastósować i z wszelką staranności przeprowadzić należy.

Pomoc lekarska w tym okresie udzielona, bywa najczęściej zbawienną, w późniejszych okresach staje się mniej pewną, a choroba bardzo często zabójczą.

Cholera pojawiwszy się w jednym domu, nie zwykła się ograniczać do jednej osoby, lecz szerzy się dość szybko z jednego członka rodziny na drugiego, od mieszkania do mieszkania, od domu do domu, tak iż często cała ulica nawiedzoną nią bywa.

Na podstawie tych doświadczeń Komisarze obwowodowi otrzymują następującą instrukcyę:

§. 1.

**Co do czystości.**

Każdy Komisarz powinien choć raz na tydzień zwiedzać domy do swego okręgu należące i przekonać się czy są utrzymywane w należytej czystości. Pożądanem jest, żeby wypadek odbytej rewizyi na właściwym blankiecie był zapisany.

(Wzór blankietu podaje się niżej.)

§. 2.

Komisarz baczyć ma na to, aby chodniki w swoim czasie były skrapiane i zamiatane, sienie, schody, ganki i podwórza należycie oczyszczone, a drzwi, schody i ganki wymyte, aby bruki i rynsztoki były utrzymane w dobrym stanie, w podworcach aby komórki kloaczne były codziennie oczyszczone i zdesinfekcyonowane, zepsute w nich podłogi i sedesy naprawione i wymywane, otwory sedesowe nakryte a zepsute cewy spustne drewniane zastąpione kamionkowemi lub żelaznemi. Doły kloaczne i szluzy nieszczelne winny być na cemencie zaprawione.

§. 3.

Zlewy od góry powinny być zaopatrzone gęstą żelazną kratą, zepsute zaś zlewy drewniane powinny być zastąpione kamionkowemi lub żelaznemi. Wylot zlewu wpuścić należy do kanału, jeżeli istnieje, a gdy go nie ma, potrzeba osadzić pod nim kamień wyżłobio-

ny z pochyłością ku rynsztokowi. Do zlewów nie wolno zlewać oprócz wód gospodarczych innych nieczystości.

§. 4.

Śmietniki, o ile teraz jeszcze całkiem usunąć się nie dadzą, powinny być przykryte, a śmieci, do których nie wolno wlewać żadnych nieczystości, jak najczęściej powinny być wowożone. Pisoary w zakładach szynkowych powinny być należycie spłukiwane i odwietrzane kosztem właścicieli tychże zakładów. Jeżeli w domu przez Komisarza rewidowanym czuć się dają smrodliwe wyziewy: świadczy to niewątpliwie o zaniedbaniu czystości, szczególnie zaś o niedokładnem lub zupełnie zaniedbanem odwonieniu wychodków i kanałów lub szluz kanałowych.

W takim razie Komisarz zbadawszy przyczynę nieporządku, upomni właściciela domu i poleci mu bezzwłocznie tęże usunąć.

§. 5.

Ponieważ trzymanie drobiu nie w kojcach, trzody, szmat, kości w obrębie domów mieszkalnych wielce się przyczynia do zanieczyszczania powietrza; przeto Komisarz przy rewizyach domów szczególną na tę okoliczność zwróci uwagę i zarządzi wydalenie tych przedmiotów.

§. 6.

Gdyby w dostrzeżonych przypadkach nieporządku i nieczystości właściciel domu nie chciał się zastosować do danych mu przez komisarza poleceń, tenże zarządzi oczyszczenie domu i odwonienie miejsc zanieczyszczonych. Równocześnie Komisarz zawiadomi o tem Magistrat dla ukarania niesfornego właściciela i ściągnienia z niego kosztów.

§. 7.

**Co do pomieszkań.**

Wilgotne, ciemne, nie przewietrzane, szczególnie zaś ludźmi przepełnione mieszkania, jak ogółem najszkodliwszy wpływ na zdrowie ludzkie wywierają, tak i podczas panującej cholery pomnażają liczbę chorych i złośliwość choroby.

W takich mieszkaniach cholera sroży się nielitościwie tak, iż niekiedy całe rodziny, a nawet największa część mieszkańców jednego domu wymiera. O takich przepełnionych mieszkaniach komisarz celem ich wypróżnienia zawiadomi Magistrat.

§. 8.

Wilgotne mieszkania przez staranne przewietrzenie i regularne opalanie o wiele poprawić się dadzą, o bardzo wilgotnych Komisarz zawiadomi Magistrat, który o ile okoliczności na to zezwolą, opróżnienie ich zarządzi.

W każdym razie Komisarze usilnie nalegać powinni, żeby wilgotne mieszkania co dzień przewietrzane bywały, do czego w razie potrzeby użyć także mogą przydanego sobie posługacza.

§. 9.

Uwagę także zwrócić należy na przystawki, budki i piwnice, które często przez ubogich ludzi zamieszkiwane bywają. O takich niewłaściwych i zakazanych mieszkaniach Komisarz zawiadomi Magistrat, który je bezzwłocznie wypróżnić każe.

§. 10.

**Co do studzien i wody do picia.**

Studnia blisko kanału lub wychodków umieszczona może zawierać w swej wodzie części szkodliwe, które szczególnie podczas cholery, zgubnie wpływają na zdrowie.

Komisarze zwrócą na takie studnie szczególniejszą uwagę.

Jeżeli jest woda mętna, każą Komisarze wodę wypompować, muł z takiej studni wydobyć i zastąpić go czystym żwirem, zaś cembrzynę złą naprawić.

§. 11.

Każda studnia powinna być obrukowana, oasfaltowana lub ocementowana; obrukowanie powinno być nieco spadziste, żeby wylewająca się woda łatwo ściekać mogła i jak najczyściej utrzymywane, przebiegające zaś koło studni ścieki powinny być tak urządzone, aby z nich nawet przy największej ulewie woda nie dostawała się do studni.

Cembrzyna ma być w dobrym stanie, pompy nie przegniłe, należycie oczyszczone.

Wszelkie pod względem studzien i wody spostrzeżone wady, Komisarz albo sam usunąć poleci, albo gdyby jego polecenia były bezskuteczne Magistratowi do usunięcia wskaże.

§. 12.

**Co do opieki nad ubogimi.**

Ubogich pogrążonych w ciężkim niedostatku, tak iż nawet na ciepłą strawę i opał zarobić nie mogą

wspierać trzeba w miarę ich rzeczywistych niezbędnych potrzeb. W tym celu każdy Komisarz poda o nich szczegółową wiadomość Prezydentowi miasta.

§. 13.

Obowiązkiem będzie komisarza, upominać ubogich szczególnie do pracy i do trzeźwości, nastręczać chcącym pracować sposobność do zarobku, próżniaków zaś włóczęgów i nałogowych pijaków wskazać Magistratowi do odpowiedniego postępowania.

§. 14.

**Co do opieki nad chorymi.**

Komisarze stykający się przy rewizyach domów z mieszkańcami swego okręgu pouczać ich powinni, iż tylko rychła pomoc lekarska udzielona w pierwszych początkach choroby, to jest w okresie biegunkowym ochronić i uratować ich może od niebezpieczeństwa utraty życia. Przy tem ostrzegać ich trzeba, żeby nie używali żadnych środków tak zwanych domowych jako to: wódki, araku, rumu, kropli cynamonowych, anodynowych, rumianku i t. p. lecz przy pierwszem pojawieniu się choroby szukali pomocy lekarskiej.

§. 15.

Przy rewizyach domów Komisarze wywiadywać się także winni, czy między mieszkańcami nie znajdują się tacy, którzy na pozór jeszcze zdrowi, cierpią na biegunkę. Tych ostrzedz i jeżeli są ubodzy o bezzwłoczną pomoc lekarską dla nich postarać się trzeba.

§. 16.

Zasadą być musi, żeby wszystkich chorych na cholerę, czy to w pierwszym czy w dalszym okresie, nie mających dostatecznej obsługi domowej, odesłać jak najspieszniej do właściwego szpitala.

§. 17.

Ażeby Komisarzom ułatwić ich czynności mają sobie przydzielonego posługacza za dziennem wynagrodzeniem.

Posługacz ten winien mieszkać w okręgu, wypełniać dane mu przez Komisarza polecenia, tak co do utrzymania czystości po zaułkach, po domach jak i co do odwaniania wychodków i kanałów, kosztem właściciela, gdyby ten nie stosował się do obowiązujących pod tym względem przepisów.

**Wzór blankietów na zapiski przy rewizyach domów pod względem sanitarnym dla komisarzy obwodowych.**

Dzień rewizyi
Ulica i L. domu
Chodnik
Sień
Schody
Ganek
Podworzec
Bruk
Rynsztok
Otwór ściekowy
Komórki kloaczne
Szluza
Śmietnik
Pisoar
Studnia
Gnojownik
Ogólne uwagi.

---

## Projekt do instrukcyi

### dla dozoru sanitarnego przy oględzinach domów z powodu chorób zaraźliwych.

Jak tylko dojdzie wiadomość o chorobie zaraźliwej, mają lekarze miejscy odbyć oględziny domu chorobą zaraźliwą nawiedzonego i zwrócić szczególniejszą uwagę na następujące okoliczności:

1. Czy tamże mieszkają osoby uczęszczające do szkół, albo pozostają z niemi w stosunkach, czy to są szkoły publiczne lub prywatne, ochronki, freblówki i t. p.
2. Czy zatrudnienie rodziców i członków rodziny jest tego rodzaju, że mogą rozwlekać zarazę. Tu należą przedewszystkiem handlarze wiktuałów, domokrązcy, listonosze, rzemieślnicy osobliwie krawcy, szewcy, praczki i t. p.
3. Czy w pomieszkaniu przebywają osoby na noclegu albo jako współmieszkańcy i jakie ich zatrudnienie (jak pod 2); czy to są czeladnicy fabryczni, posługacze, roznosiciele dzienników i t. p.
4. Czy w stancyi chorego jest także pracownia (głównie ważne dla krawców, szwaczek i t. p) i czy w niej są narzędzia rzemieślnicze przeznaczone do roboty.

5. Ile ma ubikacyj pomieszkanie; czy w niem da się odosobnić należycie chory.

6. Czy matka pielęgnująca chore dziecko, sypia z niem razem i czy w ogóle sypia kto z tem dzieckiem, aby mieć wzgląd na odosobnienie.

7. Czy wiele dzieci jest w tym domu i na tem samem piętrze, aby zapobiedz schodzeniu się dzieci zdrowych z pomieszkania chorego razem z innemi dziećmi do zabawy wspólnej na gankach i podworcu.

8. Należy także wszystkie inne niedostatki sanitarne tak w pomieszkaniu jak i w domu zauważyć, (brak światła, powietrza, wilgoć, wychodki i kanały, śmietniki i t. p.)

9. Dozór sanitarny ma zarządzić, gdy chory zaraźliwy w domu się ma leczyć, aby był odosobniony, aby brudy podczas trwania choroby były odwietrzane, aby pouczyć w tym celu dokładnie osoby pielęgnujące chorego i współmieszkańców, co mają robić, aby nie rozwlekać zarazy. Również mają lekarze miejscy zarządzić, aby ubogim rodzicom dawano środki odwietrzające na koszt gminy. Mają w sposób właściwy przekonać się, czy się polecenia ich wykonuje; w razie przeciwnym mają o tém donieść za pomocą protokółu zleceń Fizykowi miejskiemu.

10. O wszystkich tego rodzaju przypadkach mają lekarze miejscy za pomocą protokołów zleceń donosić Fizykowi co tydzień, a w nagłych przypadkach bezzwłocznie.

11. Co do odwietrzania mają się lekarze miejscy trzymać ściśle następujących przepisów i donosić o ich uskutecznieniu co tydzień fizykatowi.

### Wskazówki dla odwietrzania *(desinfekcyi)*.

1. Przez *odwietrzanie* rozumiemy unormowane według pewnych zasad postępowanie przeciwko zarażkom, które się mogą rozwlekać w pewnych chorobach z ciała chorego na zdrowe, albo mnożyć się i gromadzić w pewnych miejscach w jaki inny sposób.

Celem odwietrzania jest zapobiegać dostawaniu się tych zarażków na ludzi zdrowych a zdolnych do przyjęcia tychże przez niszczenie albo przemianę ich w taki sposób, żeby przestały być szkodliwemi i sprowadzić je w miejsca, gdzieby więcej zarażać nie mogły.

Odwietrzanie bardzo gruntowne jest potrzebne: A. 1) w ospie; 2) w błonicy i dławcu; 3) w cholerze; 4) w tyfusie.

*Odwietrzanie łagodniejsze* zazwyczaj wystarcza B. 5) w płonicy; 6) w czerwonce; 7) w odrze. Może być potrzebném C. 8) w krztuścu; grużlicy; zapaleniu płuc zaraźliwem; zapaleniu ócz egipskiem; 9) w karbunkule; nosaciźnie i tylczaku u człowieka; 10) w połogu; 11) w wściekliźnie.

## I. ROZDZIAŁ

### Przyrządzanie środków odwietrzających.

2. *Ług z mydła potasowego.* Przyrządza się go w ten sposób, że 15 gm mydła potasowego (czarnego) rozpuszcza się w 10 litrach letniej wody. ([1])

3. *Roztwór kwasu karbolowego.* Do przyrządzenia skutecznego roztworu kwasu karbolowego służy 100 procentowy kwas karbolowy, (ac. carbol. depur.) rozpuszczony w 20 krotnej ilości wody letniéj, w której się przez $^1/_4$ godziny mięsza.

4. *Roztwór sublimatu.* Używa się go w najzaraźliwszych chorobach i przyrządza się go w ten sposób, że roczczynu mocniejszego (1:1000) przechowywanego ostrożnie jako truciznę 1 część, mięsza się z 5 częściami zimnej wody i zabarwia niebieską farbą anilową.

5. *Mgła karbolowa.* Wytwarza się ją za pomocą przyrządu balonikowego z roczczynu opisanego pod 3.

6. *Pary chloru.* Wywięzują się przez polanie równej wagi chlorku wapna kwasem solnym w naczyniu płaskiem glinianém. Dla stancyi średniej wielkości o 60 sz. m. przestrzeni potrzeba 1 kgmu chlorku wapna.

7. *Przewietrzanie.* Najłatwiej się udaje przez otwarcie drzwi, okien i pieców.

8. *Gorąco suche i para wodna.* Odwietrzanie za pomocą suchego gorąca i pary wodnej odbywa się w zakładach na ten cel urządzonych; dopóki takich nie ma, należy przedmioty *nie dające się prać* wystawić na działanie chlorku wapna opisanego pod 6) i 23), wełniane derki wywałkować na gorąco, pościel należy oczyścić w zakładzie służącym do oczyszczenia pierza, a następnie wszystkie te przedmioty dłuższy czas wietrzyć na wolnem powietrzu.

9. *Spalenie.* Spalenie rzeczy bez wartości, później wyliczonych pod 12) i t. d. odbywa się wtedy, jeżeli są drobne, w zwykłych piecach; w razie zaś przeciwnym na wolnem powietrzu za miastem.

---

[1]) Według doświadczeń urzędu zdrowia państwa niemieckiego roczczyn mydła 1:1000 niszczy żywotność prątków karbunkułowych.

## II. ROZDZIAŁ.

## Sposób odwietrzania stancyj zajętych, mających się opróżnić i opróżnionych.

### I. Odwietrzanie stancyj zajętych.

10. W początkach choroby uważać na to potrzeba, aby w każdym razie prócz ubrania mającego pozostać w stancyi i jakie chory nosił, pozostawiono tylko najpotrzebniejsze rzeczy. Bielizny używanej przez chorego i sprzętów nie powinni inni używać.

11. Bieliznę i pościel, jakiej chory używał bez wytrzepywania poprzedniego należy włożyć do naczyń napełnionych ługiem mydlanym opisanym pod 2. w stancyi chorego i w tych je wynieść ze stancyi i oddać do prania.

12. *Opatrunkowe przedmioty* chorego należy spalić a narzędzia przy nim używane, należy odwietrzyć rozczynem kwasu karbolowego.

13. Wszystkie odchody chorego, o ile dla pewnych chorób nie zachodzi potrzeba właściwego postępowania, należy zbierać w naczyniach napełnionych zawsze rozczynem ługu mydlanego i zaraz je do wychodków wylewać. Sedesów przytem nic powinno się zanieczyszczać, ewentualnie zaraz je wymyć rozczynem mydlanym.

14. Przeciwko złej woni w stancyach chorego nie należy kadzić, tylko dobrze je przewietrzać; przedewszystkiem należy, o ile można, wszystkie przedmioty wynieść ze stancyi, które szerzą złą woń.

15. Potraw nie należy trzymać w stancyi chorego. Osoby stykające się z chorym nie powinny pijać i jadać w stancyi chorego, powinny się obmywać po wyjściu od chorego a włosy i zarost, jakoteż ubranie zwierzchnie, powinni oczyścić szczotką zwilżoną rozczynem kwasu karbolowego.

### II. Postępowanie przy opróżnieniu pomieszkania chorego.

#### 1. Co do chorego.

16. Chorego *z ospą, cholerą albo durem osutkowym* należy przewozić tylko wozem miejskim. Publicznych pojazdów nie należy do tego używać. Po użyciu należy wóz odwietrzyć. Przed przewożeniem należy chorego i jego odzież odwietrzyć za pomocą gęstej mgły karbolowej.

17. Chorego po wyzdrowieniu należy wykąpać a gdy to jest niemożliwem, obmyć całe ciało wodą mydlaną, zmyć następnie letnią wodą i ubrać go w świeżą bieliznę — suknie podczas choroby trzymane w stancyi przy chorym należy przed ubraniem odwietrzyć (jak pod 8).

18. Zwłoki zmarłych skutkiem choroby zaraźliwej należy jak najrychlej wydalić z pomieszkania.
*A). Po ospie, błonicy, durze osutkowym i cholerze* należy zwłoki owinąć w prześcieradła umoczone w rozczynie sublimatu (pod 4.) i sublimatowym rozczynem prześcieradło zwilżać.
*B)*. W innych chorobach owinąć w prześcieradła zmaczane w rozczynie mydła potasowego.
Jeżeli zwłoki muszą zostać dłużej niż 24 godzin, można zapobiedz złej woni w ten sposób, że się brzuch okłada szmatami umaczanemi w mięszaninie z 1 części chlorku wapna z 4 częściami wody.

#### 2. Otoczenie chorego.

19. Bieliznę z pościeli chorego rzeczy i inne części ubrania dające się wyprać należy przed praniem bez wytrząsania i wytrzepywania ostrożnie:
*A). W ospie, błonicy, cholerze, durze osutkowym, karbunkule, nosaciźnie, tylczaku i wściekliźnie* owinąć w prześcieradła napojone rozcieńczonym roztworem sublimatu (pod 1) i w rozczynie ługu mydlanego przez ½ godziny gotować.
B). W innych chorobach należy ostrożnie zawinąć w prześcieradła umaczane w rozczynie mydlanym i jak najrychlej w wrzącej wodzie i ostrożnie wyprać.

20. Pościel, poduszki, materace, kołdry, jedwabne materye, dywany, futra i rzeczy nie dające się prać należy:
A) W ospie, błonicy, cholerze, durze osutkowym karbunkule, nosaciźnie, wściekliźnie owinąć w prześcieradła zmoczone w rozczynie sublimatowym i według 8) odwietrzyć.
Z pościeli, poduszek, materaców i kołder należy pierze, watę, sierść wydobyć i osobno ewentualnie w jakim zakładzie oczyścić, względnie treść bez wartości jak: rajską trawę, sieczkę, spalić.
B). W innych chorobach zaraźliwych rzeczone przedmioty zawija się w prześcieradło zwilżone w rozczynie mydlanym i odwietrza za pomocą suchego ciepła (8).

Skórzane przedmioty należy oczyścić rozczynem mydła i obmyć roztworem kwasu karbolowego.

21. Resztę rzeczy opatrunkowych i odpadki jakoteż słomę należy spalić.

III. Postępowanie ze stancyami opróżnionemi.

22. Posadzkę, ściany (nawet tapety) sufit, okna, drzwi meble i sprzęty należy:

A). W ospie zawsze, w płonicy i błonicy, jeżeli się policyjnie zaleci, najpierw szmatami, gąbką albo szczotką umaczaną w rozczynie sublimatu wyszurować. Nawet ściany tapetowane należy w sposób opisany obetrzeć miotłą albo gąbką.

Bezpośrednio po tem należy powierzchnię i przedmioty dające się wyszurować obmyć wodą mydlaną. Części mebli bez politerowania i t. p. jakotoż materace należy traktować jak pod 20 A) opisano.

W innych chorobach wystarczy rzeczone powierzchnie i przedmioty obetrzeć ługiem mydlanym, ściany tapetowane obetrzeć gąbką zwilżoną.

23. Jak się każdy przedmiot i każdą powierzchnię w stancyi chorego w sposób podany traktowało, wywięzuje się pary chloru według 8) i naczynia do tego potrzebne stawia się w kilku miejscach wysoko, ponieważ chlor jest gatunkowo cięższy od powietrza a drzwi i okna się zamyka.

Przedmioty metalowe nie dające się przed tem wynieść, ochrania się przed działaniem chloru za pomocą pomazania olejem albo wazeliną.

24. Po 12 godzinach otwiera się drzwi i okna, aby chlor przez silny przeciąg wydalić, albo w razie potrzeby rozwiesza się prześcieradła napojone w amoniakalnej wodzie.

## III. ROZDZIAŁ.

## Na co głównie potrzeba uważać przy odwietrzaniu w poszczególnych chorobach.

25. W ospie przenosi się zaraza przez szczątki łuszczącej się skóry chorego a mianowicie za pomocą zanieczyszczonej niemi bielizny i pościeli, jakotoż przez wdechanie powietrza ze strony osób zdrowych. Dla tego potrzeba brudy przedewszystkiem ostrożnie i spiesznie wkładać w naczynia wypełnione namienionemi pod 11) płynami. Powietrze w stancyi chorego należy bardzo często wymieniać i kilka razy dziennie nasycić mgłą karbolową. Zwłoki trzeba traktować jak i otoczenie chorego według wskazówek podanych pod 18, 19, 20 i 22.

26) *Błonica* i dławiec. Zarazki, o ile z chorego pochodzą, przenoszą się zwyczajnie za pomocą wykrztuszonego albo wypluwanego śluzu na bieliznę i części pościeli (chustki), jakoteż bezpośrednio na osoby znajdujące się w bardzo bliskiej styczności z wydechaném przez chorego powietrzem. Usuwanie i czyszczenie brudów i bielizny, jakoteż traktowanie zwłok i ich bliższego otoczenia chorego odbywą się według przepisu pod A. 18, 19 i 20.

Odwietrza się resztę rzeczy w stancyi chorego jak pod B. 22. Zaleca się zbierać mocz chorego na błonicę w naczynia z rozczynem kwasu karbolowego.

27. *Cholera* udziela się przez odchody i wymiociny chorych. Stancye takich chorych należy wietrzyć dobrze. Nie powinno się w niej jeść lub pić ani potrawy w niej stawiać. Bieliznę powalaną, zwłoki i ich otoczenie należy traktować jak podano pod A. 18, 19, 20 i 22. Wymiociny i odbyciny należy zbierać w naczyniach wypełnionych rozczynem nierozcieńczonym sublimatu w połowie, choleryczni nie powinni chodzić z potrzebą do wychodka, jeżeli to się stało, należy wychodek przed użyciem przez zdrowych dłuższy czas wypłukiwać a sedesy obetrzeć szmatą zmaczaną w rozczynie sublimatu.

28. *Choroby durzycowe.* Wszystkie odmiany tyfusu, brzuszny, powrotny, osobliwie zaś osutkowy udzielają się z chorych zdrowym. W tyfusie plamistym głównie należy wietrzyć i kilka razy dziennie rozpylać mgłę karbolową. Z bielizną, zwłokami i otoczeniem ich należy postępować jak pod A. 18, 19, 20 i 22. W tyfusie brzusznym odwietrza się zwłoki i ich otoczenie według B. 18, 19, 20 i 22. Zaś odchody należy oddawać w naczynia wypełnione do połowy rozczynem kwasu karbolowego. Do wychodków nie powinni chodzić chorzy z tyfusem; po ich użyciu należy je dłużej spłukiwać i sedesy obetrzeć szmatą umaczaną w rozczynie kwasu karbolowego.

29. *Płonica* przenosi się rzadko na osoby dorosłe i na dzieci, które ją przebyły; zaś dla położnic jest ona nader zaraźliwą przez stykanie się z chorymi na płonicę. Zaleca się mocz płonicowych oddawać w naczynia wypełnione w połowie rozczynem kwasu karbolowego, ze zwłokami i ich otoczeniem postępuje się jak pod B. 18, 19, 20 i 22.

30. *Odra* przenosi się łatwo i szybko na dzieci, trudno na osoby dorosłe. Wietrzyć potrzeba bardzo ostrożnie i jeżeli przewietrzania musi się zaniechać, aby chorych ochraniać od przeciągu, potrzeba rozpylać często mgłę karbolową. Odwietrza się zwłoki i ich otoczenie jak pod B. 18—22.

31. *Czerwonka.* Bieliznę używaną albo powalaną przez chorych czerwonkowych należy bardzo prędko i ostrożnie włożyć w naczynie wypełnione płynem jak pod 11.), słomę w pościeli należy często odmieniać. Stolec powinno się oddawać w naczynie do połowy kwasem karbolowym wypełnione. Do wychodków chorzy na czerwonkę nie powinni wychodzić; jeżeli go używali, należy wychodek dłuższy czas spłukiwać przed użyciem go przez zdrowych, a sedesy oczyścić szmatą umaczaną w roztworzonym kwasie karbolowym.

Zresztą zaleca się odwietrzanie według przepisu pod 18 i 22 ad B).

32. *Karbunkuł i nosacizna.* Zarazek ludzkiego karbunkułu nie da się porównać co do niebezpieczeństwa z zarazkiem karbunkułowym wprost ze zwierzęcia pochodzącym. Jednakowoż potrzeba zwracać szczególniejszą uwagę na opatrunek i narzędzia (12 i 21). Ze zwłokami należy postępować jak podano pod 18., z otoczeniem chorego jak pod B. 19, 20 i 22. To samo dotyczy nosacizny. Bieliznę i pościel po zmarłym ze wścieklizny należy traktować według przepisu pod A) 19 i 20. Oczyszczenie jego otoczenia ma się odbywać według 22. B.

33. Jeżeli się ma przeprowadzić odwietrzanie po *krztuścu, zaraźliwem zapaleniu płuc i suchotach,* to należy postępować według 19. B. z wszystkiemi przedmiotami, na których i w których mogą być plwociny. Wietrzyć należy bez przykrości dla chorego i rozpylać kwas karbolowy.

*W zapaleniu ócz zaraźliwem* należy baczyć szczególniej: na opatrunek, tacki, gąbki, chustki, szmatki zanieczyszczone wydzieliną z ócz i należy z niemi postępować jak pod 12 i 21.

34. *Gorączka połogowa.* Celem zapobieżenia jej powinna każda akuszerka jak w ogóle każda osoba mająca badać ciężarną, lub rodzącą obmyć ręce w 2% rozczynie kwasu karbolowego, części płciowe obmywać należy u rodzących po poprzedniej kąpieli takim samym rozczynem kwasu karbolowego i pochwę przestrzykiwać nim co 3 godziny podczas porodu i raz po ukończeniu porodu, a po porodach nieprawidłowych z operacyami należy przestrzykiwania odbywać i w okresie połogowym. Pościel, bieliznę i materace należy podobnie jak i przedmioty otaczające chore z gorączką połogową traktować w sposób podany pod 19 i 20 B.

35. W chorobach przy rannych (róża, zgorzel) należy odosobnić chorych. Zwalany opatrunek małej wartości należy spalić. Wszystkie przedmioty używane do opatrywania chorego należy do 3% rozczynu kwasu karbolowego włożyć i potem wysuszyć. Wszyscy posługacze powinni po opatrzeniu chorego obmyć ręce wodą mydlaną i 2% rozczynem kwasu karbolowego.

Każdy posługacz chorych powinien umieć odwietrzać według podanych wskazówek.

---

L. 23809.

## OBWIESZCZENIE.

Rewizye domów wykazały, że nawoływania do porządku i czystości nie we wszystkich domach odnoszą pożądany skutek. Z tego powodu widzi się Magistrat zniewolonym przypomnieć wielokrotnie już w tym względzie ogłaszane przepisy i zarządza, co następuje:

1) Chodniki należy codziennie rano o godzinie 5 po poprzedniem skropieniu zamieść i o tejże godzinie rano i po południu o godz. 1 i o 6 dobrze skropić.

2) Sienie, schody, ganki należy codziennie zamieść, podworzec dobrze zlać i oczyścić, brudne sienie wybielić a drzwi, schody i ganki wymyć.

3) Złe bruki i rynsztoki w podworcach przebrukować a najwłaściwiej wyasfaltować, i byłoby bardzo pożądanem, aby otwory ściekowe do kanału opatrzono zamknięciem wodnem.

4) Komórki codziennie spłukać obfitą ilością wody i zdesinfekcyonować, podłogi w niej zgnite i sedesy naprawić, otwory sedesowe nakrywać zepsute cewy spustne drewniane zastąpić kamionkowemi lub żelaznemi, dół kloaczny i szluzy nie szczelne na cemencie zaprawić i należycie je wyczyścić. Wszystkie komórki powinny być zamykane.

5) Zlewy od góry opatrzeć dosyć gęstą żelazną kratą, aby odpadki kuchenne przez nie się nie dostawały, zepsute naprawić, i drewniane o ile się da, zastąpić kamionkowemi lub żelaznemi; wylot ich, gdy jest nad kanałem tamże zapuścić, w razie przeciwnym osadzić pod nim kamień wyżłobiony z pochyłością ku rynsztokowi i nie wlewać w nie żadnych nieczystości, jak tylko wody gospodarcze.

6) Rynsztoki codziennie rano o godz. 5 i po południu o godz. 1 i o 6 należy wymiatać i obficie wodą spłukać.

7) Smietniki i popielniki kasować, a w miejsce ich sprawić pakę na kółkach blachą wybijaną.

8) Pisoary w piwiarniach, hotelach, restauracyach, kawiarniach jak najczęściej spłukiwać i desinfekcyonować kosztem właścicieli tych zakładów.

9) Studnię obrukować lub lepiej ocementować albo oasfaltować, cembrzynę złą naprawić, muł z niej wydobyć i zastąpić go świeżym żwirem zwłaszcza, gdy woda jest nieco mętnawą, i pompować z niej wodę codziennie o 5 rano i o 8 wieczór przynajmniej przez pół godziny.

10) Gnój stajenny należy codziennie wywozić i gnojowniki znosić.

11) Trzody chlewnej i drobiu nie trzymać w podworcu ani też szmat, kości, łoju surowego skór i t. p.

12) W pomieszkaniach zaleca się jak największą czystość.

Podając to do publicznej wiadomości Magistrat ma niepłonną nadzieję, że P. T. właściciele realności wobec zbliżającej się epidemii jak najrychlej zastosują się do powyższych przepisów i nie zmuszą go, aby usterki sanitarne na ich koszt usuwał, lub też stósował do nich rozporządzenia karne w myśl cesarskiego patentu z d. 20. 4. 1854 L. 96. Dz. ust. państw.

Z Magistratu stoł. król. miasta Krakowa dnia 22 lipca 1884.

## WYKAZ
## Doktorów medycyny i ich pomieszkań.

**Gwiazdką oznaczeni nie zajmują się praktyką.**

Adamkiewicz Albert, Wiślna 7.
Balicki Stanisław, św. Tomasza 31.
Bętkowski Zygmunt, szpital św. Łazarza.
Blatteis Jakób, Floryańska 26.
Blumenfeld Henryk, Stradom 23.
Blumenstok Leon, Szewska 16
Bobkiewicz Jan, Mały Rynek 5.
Braunstein Fryderyk, Krakowska 25.
*Brodowicz Józef, Strzelecka 5.
Browicz Tadeusz, Plac WW. Swiętych 6.
Buszek Jan, Rynek 39.
Cholewicz Franciszek, Floryańska 17.
Danielski Jan, Plac Dominikański 5.
Dobruchowski Adam, Starowiślna 21.
Domański Stanisław, Szczepańska 9.
Doskowski Józef, Bracka 4.
Drobner Jakób, Stradom 25.
Drożdż Bolesław, św. Jana 11.
Eichhorn Ferdynand, Krakowska 33.
Filipkiewicz Stefan, Grodzka 8.
Gluziński Lesław, św. Anny 6.
Gluziński Władysław, Klinika.
Goebel Karol dentysta, Plac WW. Świętych 10.
Gońka Andrzej, Floryańska 35.
Górski Czesław, Sławkowska 7.
*Grabowski Kazimierz, św. Filipa 191.
Gwiazdomorski Jan, Karmelicka 39.
Harajewicz Jan, szpital św. Łazarza.
Jakubowski Maciej Leon, Podwale 10.
Jaszczurowski Józef, Jagiellońska 9.
Jaworski Walery, Sienna 3.
Jodłowski Jan, Rynek 13.
Jordan Henryk, Wiślna 5.
Junger Jakób, Krakowska 7.
Jurowicz Izydor, Stradom 17.
Kirschner Aron, Mostowa 10.
Kohn Maksymilian, Floryańska 19.
Kopernicki Izydor, Sławkowska 29.
Kopff Leon, Szczepańska 1.
Korczyński Edward, św. Krzyża 7.
Kosterkiewicz Franciszek, szpital św. Łazarza.
Koy Stanisław, Floryańska 3.
Kozłowski Sykstus, Biskupia 14.
Kramarzynski Karol, Plac P. Maryi 3.
Krongold Wilhelm, Krakowska 17.
Kulczyński Aleksander, św. Krzyża.
Kwaśnicki August, św. Anny 4.
Lustgarten Ludwik, Dietla 9.
Łazarski Józef, Plac Dominikański 3.
Madurowicz Maurycy, Bracka 6.
*Majer Józef, Wiślna 8.
Marcisiewicz Feliks, Klinika.
Mars Antoni, Grodzka 1.
Mączka Tomasz, Floryańska 24.
Mendelsburg Henryk, Grodzka 27.
Mężyk Jan, Szpital św. Łazarza.
Mikulicz Jan, Krupnicza 15.
Murdzieński Franciszek, szpital św. Ludwika.
Obaliński Alfred, Rynek 8.
Oettinger Józef, Rynek 10.
Otto Henryk, Klinika.
Paleczny Józef, Szewska 7.
Pareński Stanisław, Rynek 42.
Paszkowski Stanisław. Grodzka 38.
Pieniążek Przemysław, Bracka 10.
*Piotrowski Gustaw, Wiślna 10.

Ponikło Stanisław, Bracka 5.
Riedmüller Józef, Rynek 29.
Rosenblatt Emanuel, Plac Dominikański L. 1.
Rosner Antoni, Rynek 21.
Rosner Jan, Klinika.
Rybczyński Aleksander, św. Jana 14.
Rydel Lucyan, Szewska 22.
Schaitter Ignacy, Kolejowa 15.
Schramm Hilary, Klinika.
Ściborowski Władysław, Franciszkańska 3.
Skobel Stanisław, Rynek 23.
Skórczewski Bolesław, Batorego 24.
Śliwiński Michał, Mały Rynek 4.
*Stopczański Aleksander, Kolejowa 7.
Szewczyk Józef, Bracka 17.
Szymkiewicz Kazimierz, szpital św. Łazarza.
*Szymonowicz Wincenty, Grodzka 36.
*Teichman Ludwik, Floryańska 53.
Trzebicky Rudolf, Gołębia 14.
Tuszyński Ferdynand, Rynek 35.
Walentowicz Andrzej, weterynarz, Wiślna 8.
Wiczkowski Józef, Krowoderska 25.
Warschauer Jonatan, Wiślna 10.
Wilkosz Aleksander, Mały Rynek 3, Stradom 11.
Wiszniewski Ludwik, Szczepańska 11.
Wolfram Alfred, Wiślna 3.
Zarewicz Aleksander, Szpitalna 19.
Zaręba Tomasz, Szewska 7.
Zieleniewski Michał, Szpitalna 32.
Ziembiński Jan, Kopernika 36.
Żelazowski Wiktor, Floryańska 35.
Żuławski Karol, Floryańska 13.

## Przedmioty znalezione.

W czasie od dnia 1 do 31 Lipca 1884 roku złożono w Magistracie, następujące przedmioty znalezione a mianowicie:

Artykuł 876 klucz.
„ 877 stara parasolka.
„ 878 woreczek z kwotą ct. 20 i klucz.
„ 879 łańcuszek srebrny od zegarka.
„ 880 klucz.
„ 946 bransoletka z granatkami.
„ 947 broszka z orzechem.
„ 948 tytonierka.
„ 949 śpiewnik.
„ 963 pulares z kwotą ct. 29.

Magistrat wzywa niniejszém właścicieli powyższych przedmiotów, aby celem ich odebrania, zgłosili się do Wydziału III. Magistratu i tam swe prawa własności do tychże przedmiotów udowodnili, w przeciwnym bowiem razie po upływie jednego roku, nabędą znalazcy pewnych praw do tych przedmiotów, a po upływie dalszych trzech lat staną się ich właścicielami.

Kraków, dnia 31. Lipca 1884.

---

Na miesiąc Lipiec r. b. złożyli piekarze następujące ceny pieczywa:

| Właściciel piekarni | Rożki wiedeńskie | Bułki wiedeńskie | Bułki zwyczajne | Chleb stołowy doborowy | Chleb stołowy zwycz. |
|---|---|---|---|---|---|
| | Za jeden cent wypada gramów. | | | | |
| Bartl Stanisław L. 3. ul. Sienna. | 20 | 28 | 32 | 45 | 50 |
| Bartl Józef L. 28 ul. Szewska. | 20 | $26\frac{2}{3}$ | 30 | 20 | 35 |
| Piek. Gust. Barucha Podgórze. | $23\frac{1}{3}$ | $26\frac{2}{3}$ | 35 | L. I. $51\frac{3}{7}$ | L. III. 60 |
| Bicz Piotr L. 29. ul. Śgo Tomasza. | 20 | $23\frac{1}{3}$ | 30 | 40 | 45 |
| Chęcińska Julia L. 18. ul. Długa. | 23 | $26\frac{2}{3}$ | 35 | 40 | 50 |
| Długoszewski Jan L. 22. ul. Sszewska. | 20 | $26\frac{2}{3}$ | 40 | 45 | 50 |
| Kaparski Teofil L. 6. ul. Stolarska. | 20 | $26\frac{2}{3}$ | 30 | 35 | 60 |
| Knoll Józef L. 5. Mały rynek. | 18 | 24 | 27 | 40 | 48 |
| Lewik Franciszek L. 29. ul. Starowiślna. | $23\frac{1}{3}$ | $23\frac{1}{3}$ | 25 | $42\frac{1}{2}$ | 45 |
| Łysakowski Walenty L. 1. ul. Długa. | $23\frac{1}{3}$ | $33\frac{1}{3}$ | 40 | 45 | 70 |
| Myszkowska Zofia L. 3. ul. Krótka. | piecze tylko sam chleb | | | $30\frac{1}{5}$ | $40\frac{3}{4}$ |
| Merkert Aleksander L. 5. ul. Szczepańska. | 20 | $28\frac{2}{3}$ | 36 | 56 | 60 |
| Nowicki Ludwik L. 21. ul. Sławkowska. | $16\frac{2}{3}$ | $23\frac{1}{3}$ | 27 | 40 | 65 |
| Opidowicz Maciej L. 40. ul. Floryańska. | 20 | $26\frac{2}{3}$ | 35 | $42\frac{1}{2}$ | 44 |
| Owsiak Józef L. 5. ul. Wiślna. | $23\frac{1}{3}$ | $23\frac{1}{3}$ | 25 | $42\frac{1}{2}$ | 45 |
| Schmidt Anna L. 44. ul. Floryańska. | 20 | $26\frac{2}{3}$ | 40 | 50 | 63 |
| Troczyński Romuald L. 11. ul. Stolarska. | piecze tylko sam chleb | | | 50 | 65 |
| Węgrzynowska Anna L. 30. ul. Sławkowska. | 20 | $23\frac{1}{3}$ | 35 | 40 | $50\frac{3}{4}$ |
| Wójcik Karol L. 7. plac Szczepański. | $23\frac{1}{3}$ | $26\frac{2}{3}$ | 35 | 40 | 42 |
| Wątorski Jan. L. 3. ul. Mikołajska | $21\frac{1}{3}$ | 28 | 32 | 45 | 65 |

Chleba Prądnickiego światłego 1. kilogr. 14.
„ „ śniadego 1. „ 10.
„ Pędzichowskiego światłego 1. „ 14.

# Ceny targowe.

| Miara lub waga | Dnia 29. Lipca 1884. | I-go gatunku | | | | 2-go gatunku | | | | 3-go gatunku | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | od | | do | | od | | do | | od | | do | |
| | | zła. | c. | zła. | c. | zła. | c. | zła. | c. | zła. | c. | zła. | c. |
| 100 Kilogram. | Pszenicy zimowej. . . . | 10 | 50 | 10 | 70 | 10 | — | 10 | 25 | — | — | — | — |
| „ „ | Pszenicy jaréj . . . . | nie | by | ło | na | tar | go | wi | cy | — | — | — | — |
| „ „ | Żyta . . . . . . . . | 8 | 80 | 8 | 90 | 8 | 50 | 8 | 75 | — | — | 8 | — |
| „ „ | Jęczmienia . . . . . . | 8 | 40 | 8 | 50 | — | — | 8 | 25 | — | — | 8 | — |
| „ „ | Owsa . . . . . . . . | — | — | 9 | 80 | — | — | 9 | 60 | — | — | — | — |
| „ „ | Grochu . . . . . . . . | 12 | 50 | 13 | — | 11 | — | 12 | — | — | — | 10 | — |
| „ „ | Jagieł . . . . . . . . | — | — | 14 | — | — | — | 13 | — | — | — | 12 | — |
| „ „ | Fasoli . . . . . . . . | 13 | — | 13 | 25 | 11 | 50 | 12 | 50 | — | — | 11 | — |
| „ „ | Tatarki . . . . . . . . | — | — | 8 | 75 | — | — | 8 | 25 | — | — | 8 | — |
| „ „ | Prosa . . . . . . . . | — | — | 7 | 50 | — | — | 7 | 25 | — | — | 7 | — |
| „ „ | Rzepaku zimowego . . . | 12 | 50 | 12 | 75 | — | — | 12 | 25 | — | — | — | — |
| „ „ | Rzepaku letniego . . . | nie | by | ło | na | tar | go | wi | cy | — | — | — | — |
| 1 Hektolitr | Ziemniaków . . . . . | 2 | 30 | 2 | 40 | — | — | 2 | 25 | — | — | — | — |
| 100 Kilogram | Siana . . . . . . . . | — | — | 2 | 80 | — | — | 2 | 50 | — | — | 1 | 80 |
| „ „ | Słomy . . . . . . . | — | — | 3 | — | — | — | 2 | 80 | — | — | — | — |
| 1 Hektolitr | Spirytusu z opł. na 95° Tral. | — | — | 56 | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| „ „ | Okowity z opłatą na 75° . | — | — | 49 | — | — | — | — | — | — | — | — | — |
| Garn. (4 litr) | Masła 3 Kilogr. 66 Dgr. . | — | — | 3 | 25 | — | — | 3 | — | — | — | — | — |
| 1 Kilogram | Słoniny . . . . . . . . | — | 82 | — | 84 | — | — | — | 80 | — | — | — | — |
| „ „ | Soli . . . . . . . . . | — | — | — | 12 | — | — | — | — | — | — | — | — |
| Kopa (60 sz.) | Jaj kurzych . . . . . | — | — | 1 | 25 | — | — | — | — | — | — | — | — |
| 10 Litrów | Kaszy jęczmiennéj zwycz. | 1 | — | 1 | 10 | — | — | — | 90 | — | — | — | — |
| „ „ | „ tatarczanéj (częstochowskiéj) . . . | — | — | 1 | 80 | — | — | 1 | 60 | — | — | — | — |
| „ „ | „ pszenicznéj . . . | — | — | 1 | 80 | — | — | — | — | — | — | — | — |
| „ „ | „ perłowéj . . . . | 2 | 20 | 2 | 40 | 1 | 80 | 2 | — | — | — | — | — |
| „ „ | „ tatarczanéj całéj . | — | — | 1 | 80 | — | — | 1 | 60 | — | — | — | — |
| „ „ | „ tatarczanéj łupanéj | — | — | 1 | 30 | — | — | 1 | 20 | — | — | — | — |
| „ „ | Pęcaku . . . . . . . | — | — | 1 | 20 | — | — | 1 | 10 | — | — | — | — |
| „ „ | Kaszy jaglanéj . . . . | 1 | 30 | 1 | 40 | — | — | 1 | 20 | — | — | — | — |
| 100 Kilogram. | Mąki pszenicznéj . . . | 1.<br>20 | 0<br>40 | 1.<br>19 | 1<br>90 | 1.<br>19 | 2<br>40 | 1.<br>18 | 3<br>50 | 1.<br>17 | 4<br>70 | 1.<br>16 | 5<br>90 |

## Ceny mięsa na miesiąc Lipiec r. b.

Podali ceny:

a) Rzeźnicy w jatkach poddominikańskich murowanych i drewnianych.

Jeden kilogram ct.

Mięsa wołowego z części tylnych . . . . . . 60
„ „ „ przednich . . . . . 50
Polędwicy wołowej . . . . . , . od 90 ct, do 100
Cielęciny z części tylnych . . . . . . . . . . 52
Cielęciny „ przednich . . . . . . . . . 46
Baraniny „ tylnych . . . . . . . . . 80
Baraniny „ przednich . . . . . . . . . 70
Wieprzowiny ze skórką . . . . . . . . . . 64
„ bez skórki . . . . . . . . . . 60

b. Rzeźnicy w sklepach sprzedający.

Jeden kilogram ct.

Mięsa wołowego z części tylnych . . . . . . 62
„ „ „ przednich . . . . . 56
Polędwicy wołowej . . . . . . . . . . . . 100
Cielęciny z części tylnych . . . . . . . . . . 56
Cielęciny „ przednich . . . . . . . . . 48
Baraniny „ tylnych . . . . . . . . . 80
Baraniny „ przednich . . . . . . . . . 70
Wieprzowiny ze skórką . . . . . . . . . . 66
„ bez skórki . . . . . . . . . . 62

L. 167.

## ODEZWA

### do Mieszkańców m. Krakowa zalegających z podatkami.

Wysoka c. k. Dyrekcya krajowa Skarbu we Lwowie, reskryptem z d. 26 Czerwca r. b. L. 39505, wezwała Magistrat do jak najenergiczniejszego ściągania zaległych podatków, wykazując zarazem, że zaległości podatku czynszowego, oraz pięcio-procentowego od domów czasowo od podatków uwolnionych, zarobkowego i dochodowego w Krakowie, rok rocznie systematycznie się wzmagają i że to przedstawia obraz zatrważający.

Jednocześnie zagroziła Wysoka c. k. Dyrekcya Skarbu, że jeżeli wynik czynności egzekucyjnych z końcem trzeciego ćwierćrocza r. b. nie będzie pomyślniejszy, natedy zarządzi następujące środki przymusowe a mianowicie:

a) pierwszym krokiem ku wymuszeniu lepszych skutków będzie wprowadzenie do miasta wydatnej egzekucyi wojskowej, lecz pod kierunkiem wysłanych z jej ramienia funkcyonaryuszy;

b) już obecnie należy wydać stósowne zarządzenie, aby jeżeli to dotychczas nie miało miejsca, Magistrat wprowadził niezwłocznie w życie instytucyę sekwestratorów politycznych, przezco zaległości w podatku czynszowym i 5% podatku od wolnych domów, w krótkim czasie będą mogły być umorzone przez zajęcie czynszów;

c) dalszym środkiem zaradczym będzie podciągnięcie wykonywania służby, egzekucyjnej Magistratu, pod bezpośrednią ścisłą kontrolę, przez ustanowienie w tym celu osobnych funkcyonaryuszy rządowych, ewentualnie oddanie im kierownictwa odnośnego Departamentu Magistratu.

W obec powyższego reskryptu przełożonej c. k. Władzy skarbowej, widzi się Magistrat w obowiązku ostrzedz P. T. Kontrybuentów podatkowych przed zagrożonymi środkami przymusowymi, oraz wezwać ich, aby się z zaległościami podatków uporali do 31 Sierpnia r. b. gdyż po upływie tego czasu Magistrat zarządzi najenergiczniejsze środki egzekucyjne a względnie sekwestracyę administracyjną w myśl §. 39 Instrukcyi dla sekwestratorów, tam, gdzie należytość poszukiwana od właściciela domu, nie może być pokrytą w ciągu pół roku przez pobieranie zapowiedzianych czynszów.

Magistrat stoł. król. miasta Krakowa
dnia 19 Lipca 1884.

---

L. 24358.

## OKÓLNIK

Magistrat przypomina PP. Właścicielom domów położonych w Rynku głównym, okólnikowe rozporządzenie z dnia 25 Lipca 1883 r. L. 22945 dotyczące skrapiania chodników asfaltowych podczas dni gorących i wzywa niniejszem ponownie pp. Właścicieli, ze względu na koszta z jakiemi utrzymanie chodników asfaltowych stanowiących nietylko wygodę ale ozdobę Rynku głównego jest połączone, iżby polecić zechcieli stróżom kamienicznym, aby chodniki asfaltowe **regularnie** czyszczone i należycie skrapiane były.

W tym celu postanawia się:

Chodniki w dniach słonecznych skwarnych należy skrapiać:

1) o godzinie 9 rano
2) o „ 12 w południe
3) o „ 2 po południu
4) o „ 5 wieczorem

Oprócz tego winny być chodniki te o godzinie 6 rano 8 wieczorem po zlaniu wodą ze śmieci **codziennie** należycie oczyszczone, pod zagrożeniem użycia środków przymusowych, w razie niezastósowania się do niniejszego rozporządzenia.

Z Magistratu stoł. król. miasta Krakowa
dnia 27 Lipca 1884.

---

Nakładem Gminy miasta Krakowa. — W drukarni A. Koziańskiego.